

ZNAM NASZE DZIEJE

Małgorzata Żebrowska

KATEGORIA WIEKOWA: 7-9 LAT

ADRESAT: uczniowie w wieku 7–9 lat.

CZAS ZAJĘĆ: 90 minut.

SŁOWA KLUCZOWE: historia, ludzie Mazowsza, programowanie, kodowanie na dywanie.

WPROWADZENIE

Mazowsze to historyczny region Polski, położony w centralnej oraz północno-wschodniej części kraju, w środkowym biegu Wisły. To samo serce naszej ojczyzny. Proponowane zajęcia będą dotyczyły odległej historii, bo samych początków Mazowsza: pierwszych grodów i osadników z X–XI w. Uczniowie poszukają odpowiedzi na pytania, jak było dawniej, dlaczego właśnie na tym terenie osiedlili się nasi przodkowie, jak żyli, co przetrwało po nich do dziś. Zajęcia będą przeprowadzone przy użyciu Ozobota – robota do nauki programowania i/lub kubeczków służących do kodowania na dywanie.

„Powiedz mi, a zapomnę, pokaż mi, a zapamiętam, pozwól mi zrobić, a zrozumiem”.
Konfucjusz

CEL OGÓLNY

Poznanie najdawniejszych dziejów Mazowsza oraz jego pierwszych osadników.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- opowiada o rejonie Mazowsza, grodzisku w Sypniewie i pierwszych osadnikach;
 - tworzy makietę grodziska;
 - koduje informacje za pomocą sekwencji barw;
 - planuje swoje działania, sprawdza ich efekt;
 - prezentuje pracę wykonaną przez swoją grupę;
 - swobodnie porusza się w rytm muzyki;
 - zgodnie pracuje w grupie, zespole;
 - stara się płynnie wypowiadać.
-

METODY PRACY:

- asymilacji wiedzy: pogadanka wstępna i utrwalająca, opis, praca z tekstem;
 - samodzielnego dochodzenia do wiedzy: giełda pomysłów;
 - praktyczne: metody ćwiczebne.
-

FORMY PRACY:

- zbiorowa,
- grupowa,
- indywidualna.

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- mapa z historycznymi regionami Polski;
- film o Mazowszu;
- patyczki z numerami grup 1–4;
- CD z nagraniem piosenki *Nasza Wisła* (muz. Franciszka Leszczyńska, śł. Barbara Lewandowska);
- białe kartki A4;
- Ozobot i karty kodów;
- flamastry, klej, plastelina, papier kolorowy;
- kolorowe kubeczki;
- buźki do samooceny;
- fizyczna mapa Polski;
- teksty źródłowe do pracy w grupach;
- ilustracje kosza i walizki;
- tablet lub telefon z czytnikiem kodów, np. skaner QR.

ZAŁĄCZNIKI:

1. Mapy.
2. Notka dla nauczyciela.
3. Informacja o grodzisku w Sypniewie.
4. Pytania i polecenia dla grup.
5. Tekst źródłowy dla uczniów.
6. Karta pracy.
7. Zwierzęta.
8. Przykładowa makiet.
9. Sypniewo – rysunkowa rekonstrukcja kompleksu osadniczego z X w.
10. Przykładowy projekt grodziska.
11. Walizka i kosz.
12. Kod QR.

BIBLIOGRAFIA

R. Długolecka, Z. Olkowska, *Sypniewo. Znasz ty nasze dzieje?*, Sypniewo 2013, s. 17–31.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE [dostęp: 20.07.2019]:

http://www.powiat-makowski.pl/asp/pl_start.

[asp?typ=14&menu=308&strona=1&sub=203&subsub=209&prywatnosc=tak](http://www.scholaris.pl/resources/run/id/62173)

<http://www.scholaris.pl/resources/run/id/62173>

<https://zabytek.pl/pl/obiekty/sypniewo-grodzisko-99>

PRZEBIEG ZAJĘĆ

CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. Wprowadzenie do tematu zajęć.
Nauczyciel rozdaje uczniom mapki z zaznaczonymi historycznymi regionami Polski (**załącznik nr 1**) i wyjaśnia, na czym będzie polegało zadanie. Następnie prezentuje krótką informację o regionie (**załącznik nr 2**), którego nazwy nie podaje, oraz pokazuje kilkuminutowy film: <http://www.scholaris.pl/resources/run/id/62173> [dostęp: 20.07.2019]. Zadaniem uczniów będzie odgadnięcie na podstawie tekstu i filmu, o którym regionie mowa, oraz zaznaczenie tego obszaru na mapce.
2. Nauczyciel zapoznaje uczniów z celem zajęć. Informuje że na kolejnych 2 godzinach lekcyjnych poznają najdawniejsze dzieje Mazowsza oraz dowiedzą się, jak żyli jego pierwsi osadnicy. Przedstawia też dzieciom kryteria sukcesu, które następnie umieszcza w widocznym miejscu, np. na tablicy. Kryteria sukcesu:
 - Wiem, gdzie leży Mazowsze i potrafię wskazać jego obszar na mapie.
 - Umiem wyjaśnić pochodzenie/znaczenie nazwy Mazowsze.
 - Wiem, gdzie w X–XI w. powstała jedna z pierwszych osad Mazowsza.
 - Wiem, czym zajmowali się pierwsi osadnicy.

CZĘŚĆ GŁÓWNA

1. Zapoznanie uczniów ze stroną internetową, na której udostępnione zostały zdjęcia grodziska w Sypniewie oraz obiekt 3D: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/sypniewo-grodzisko-99> [dostęp: 20.07.2019].

Nauczyciel pokazuje uczniom zdjęcia grodziska oraz krótko je opisuje, wykorzystując informacje dostępne w **załączniku nr 3**.

2. Przerwa śródlekcyjna. Uczniowie tworzą okręgi i trzymając się za ręce, swobodnie poruszają się w rytm piosenki *Nasza Wisła*.
3. Praca w grupach – zwrócenie uwagi uczniów na fakt, że wiedza, którą zdobędą, posłuży im później do stworzenia makiety, po której będzie podróżował Ozobot. Nauczyciel dzieli klasę na 4 grupy za pomocą patyczków z numerami. Uczniowie losują po jednym patyczku i siadają w wyznaczonych miejscach w klasie. Nauczyciel przydziela grupom zadania (**załącznik nr 4**), rozdaje teksty źródłowe (**załącznik nr 5**) oraz białe kartki A4 i wyznacza czas na pracę – 15 minut. O sposobie prezentacji odpowiedzi dzieci decydują w zespołach.
4. Prezentacje efektów pracy w grupach. Drużyny kolejno przedstawiają owoce swojej pracy. Jeśli jakieś pytanie sprawiło im trudność, nauczyciel bądź inni uczniowie podają odpowiedzi. Pozostałe grupy nagradzają występy kolegów gromkimi oklaskami.
5. Wspólne tworzenie makiety grodziska, po której będzie podróżował Ozobot – robot do nauki programowania. Nauczyciel rozdaje uczniom karty pracy z trasą dla Ozobota (**załącznik nr 6**), które uczniowie muszą złożyć w jedną całość, oraz szablony ze zwierzętami (**załącznik nr 7**). Zadaniem dzieci jest stworzenie przestrzennej makiety grodziska na podstawie poznanych wiadomości (przykład – **załącznik nr 8**, inspiracja – **załącznik nr 9**) oraz zaprojektowanie trasy dla

Ozobota, tak by swobodnie poruszał się po grodzisku. Uczniowie ustalają, jak ma przebiegać trasa, wstawiają kody w odpowiednie miejsca, rysują własne elementy na makiecie. Po zakończeniu pracy wspólnie obserwują Ozobota, który porusza się po planszy. Scenariusz można przeprowadzić także przy wykorzystaniu kolorowych kubeczków, z których uczniowie mogą zbudować własne grodzisko (**załącznik nr 10**).

CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA

Aktywna ewaluacja zajęć

1. Nauczyciel ponownie zwraca uwagę uczniów na kryteria sukcesu, które są wyznacznikiem celów lekcji.
2. Chętne osoby losują patyczki z numerami 1–4, którymi są oznaczone poszczególne zagadnienia z kryteriów sukcesu, i przedstawiają informacje, które potwierdzają ich wiedzę na wskazany temat.
3. Nauczyciel umieszcza na tablicy ilustracje walizki i kosza

(**załącznik nr 11**). Rozdaje uczniom po kilka karteczek samoprzylepnych i prosi, aby na części z nich wpisali, co dobrego wynoszą z zajęć, co im się podobało, i przykleili do rysunku walizki, a na pozostałych zanotowali, co im się nie podobało, i umieścili na rysunku kosza.

4. Nauczyciel dziękuje uczniom za aktywny udział w zajęciach i prosi chętnego ucznia o zeskanowanie kodu QR (**załącznik nr 12**) oraz odczytanie głośno tekstu, który się pojawił na ekranie: „GRATULACJE! Znacie nasze dzieje ☺☺☺”. (Jeżeli nauczyciel regularnie pracuje z uczniami, używając kodów QR, i uczniowie dysponują własnymi telefonami, można przygotować kody dla każdego ucznia do zeskanowania). Kontynuacją historycznej lekcji o Mazowszu może być wycieczka do Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce i obejrzenie znalezisk archeologicznych z grodziska w Sypniewie.

Załącznik nr 1.

Mapy

Historyczny podział
Polski na regionyMapa administracyjna
Polski

Załącznik nr 2.**Notatka dla nauczyciela**

Jest to kraina historyczna położona w środkowym biegu Wisły oraz dorzeczu jej dopływów, w centralnej oraz północno-wschodniej Polsce. W większości znajduje się w województwie mazowieckim.

Załącznik nr 3.**Informacja o grodzisku w Sypniewie**

Grodzisko w Sypniewie to średniowieczny kompleks osadniczy z X-XI w., położony w północnej części Mazowsza, w trójkącie wyznaczonym przez miejscowości Maków Mazowiecki – Ostrów Mazowiecka – Ostrołęka. Znajduje się ono w dorzeczu Narwi, nad niewielką rzeką Róż¹. Zostało wpisane do rejestru zabytków województwa mazowieckiego.

Kompleks osadniczy w Sypniewie składa się z 3 stanowisk: grodziska pierścieniowatego, osady przygródowej oraz cmentarzyska. Prowadzono tu wykopaliska – znaleziska archeologiczne z grodziska w Sypniewie można obejrzeć w Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce².

¹ http://www.powiat-makowski.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=308&strona=1&sub=203&subsub=209

² R. Długotłęcka, Z. Olkowska, Sypniewo. *Znasz ty nasze dzieje?*, Sypniewo 2013, s.17–31.

Załącznik nr 4.

Pytania i polecenia dla grup

Grupa 1

1. Powiedz, gdzie leży Mazowsze.
2. Wskaż to miejsce na mapie.
3. Jak pierwotnie brzmiała nazwa Mazowsza i co oznacza?

Grupa 2

1. Powiedz, gdzie jest położone grodzisko.
2. Wskaż to miejsce na mapie (trójkąt).
3. Dlaczego osadę założono właśnie w tym miejscu?

Grupa 3

1. Jak wyglądało wnętrze grodu?
2. W jakich budynkach mieszkali nasi przodkowie?
3. Co było podstawą bytu pierwszych osadników na Mazowszu?

Grupa 4

1. Co hodowano w grodzisku?
2. Czym oprócz hodowli zajmowali się pierwsi osadnicy?
3. Z kim nasi przodkowie utrzymywali kontakty?

Załącznik nr 5.

Tekst źródłowy dla uczniów

Mazowsze jest jedną z historycznych krain geograficznych. Znajduje się w środkowej oraz północno-wschodniej Polsce w centralnym biegu Wisły oraz dorzeczu jej dopływów.

Mazow – tak pierwotnie brzmiała nazwa Mazowsza i była to albo nazwa dzierżawcza od wyrazu maz, którym określano człowieka mieszkającego wśród błota (umazanego), albo nazwa topograficzna oznaczająca błotnisty kraj.

Grodzisko znajduje na niewielkim wzniesieniu w miejscowości Sypniewo w rejonie dorzecza Narwi, nad niewielką rzeką Róż. Ten średniowieczny kompleks osadniczy z X-XI w. jest położony w północnej części Mazowsza, między Makowem Mazowieckim, Ostrowią Mazowiecką a Ostrołęką¹.

Cała osada zajmowała obszar kilku hektarów. Umiejscowienie grodu w podmokłej, bagnistej dolinie rzeki miało dużo zalet, m.in. zapewniało dość dobre warunki obronne.

Jak wyglądało wnętrze osady? Gród był otoczony wałami obronnymi, zbudowanymi z drewnianych belek, kamieni, gliny i ziemi oraz płytką fosą. Budynki wzniesiono blisko wałów obronnych, a w centrum osady znajdował się kamienny plac. Kamienie zapewniały mieszkańcom grodu ochronę przed wilgocią, gdyż osada była położona na samym dnie doliny. W jakich budynkach mieszkali nasi przodkowie? Były one zbudowane na planie prostokąta i miały wewnątrz palenisko. Pomieszczenia gospodarskie z kolei wznoszono na planie koła. Ściany zwykle wylepiano gliną i wypalano, prawdopodobnie dla zachowania ich lepszej izolacji. Co stanowiło podstawę bytu naszych przodków? Podstawą egzystencji naszych przodków było rolnictwo. Osadnicy zajmowali się uprawą roli. Wysiewano różne rodzaje zbóż. Mieszkańcy jedli także orzechy laskowe, które znajdowały się w pobliskich lasach.

Jakie zwierzęta hodowano w grodzisku? W osadzie głównie hodowano krowy. W swoich zagrodach mieszkańcy mieli także inne zwierzęta hodowlane, takie jak: owce, świny oraz kozy. Dzięki hodowli zwierząt osadnicy otrzymywali wełnę, mleko, skóry i mięso. Do uprawy roli używano wołów, a wojownicy bronili grodu pieszo lub konno.

Źródłem utrzymania mieszkańców grodziska było także łowiectwo i rybołówstwo, choć zajęcia te grały podrzędną rolę w codziennym życiu osadników. Wytapiali oni także żelazo i zajmowali się jego przetwarzaniem. W osadzie bardzo dobrze rozwinięte było kowalstwo. Wytwarzano potrzebne narzędzia, przedmioty, elementy broni, takie jak: noże, ostrogi, groty strzał, żelazne topory, nożyce, okucia wiader. Nasi przodkowie byli ponadto cieślami, szewcami oraz bednarzami. Potrafili obrabiać także rogi i kości, z których wytwarzali grzebienie, oprawki, rękojeści do narzędzi. W osadzie zajmowano się również garncarstwem. Mieszkańcy wykonywali własne garnki, kubki, talerze i misy oraz prażnice – naczynia służące do prażenia zboża. Garncarze dekorowali naczynia różnymi wzorami: falami, figurami geometrycznymi oraz paskami.

Nasi przodkowie utrzymywali kontakty z Rusią, Prusami i zachodem Europy. Importowali stamtąd różne towary, przejmowali niektóre obyczaje, wymieniali z obcymi kupcami pieniądze. Świadczy o tym znalezione monety szkockie, skandynawskie i niemieckie.

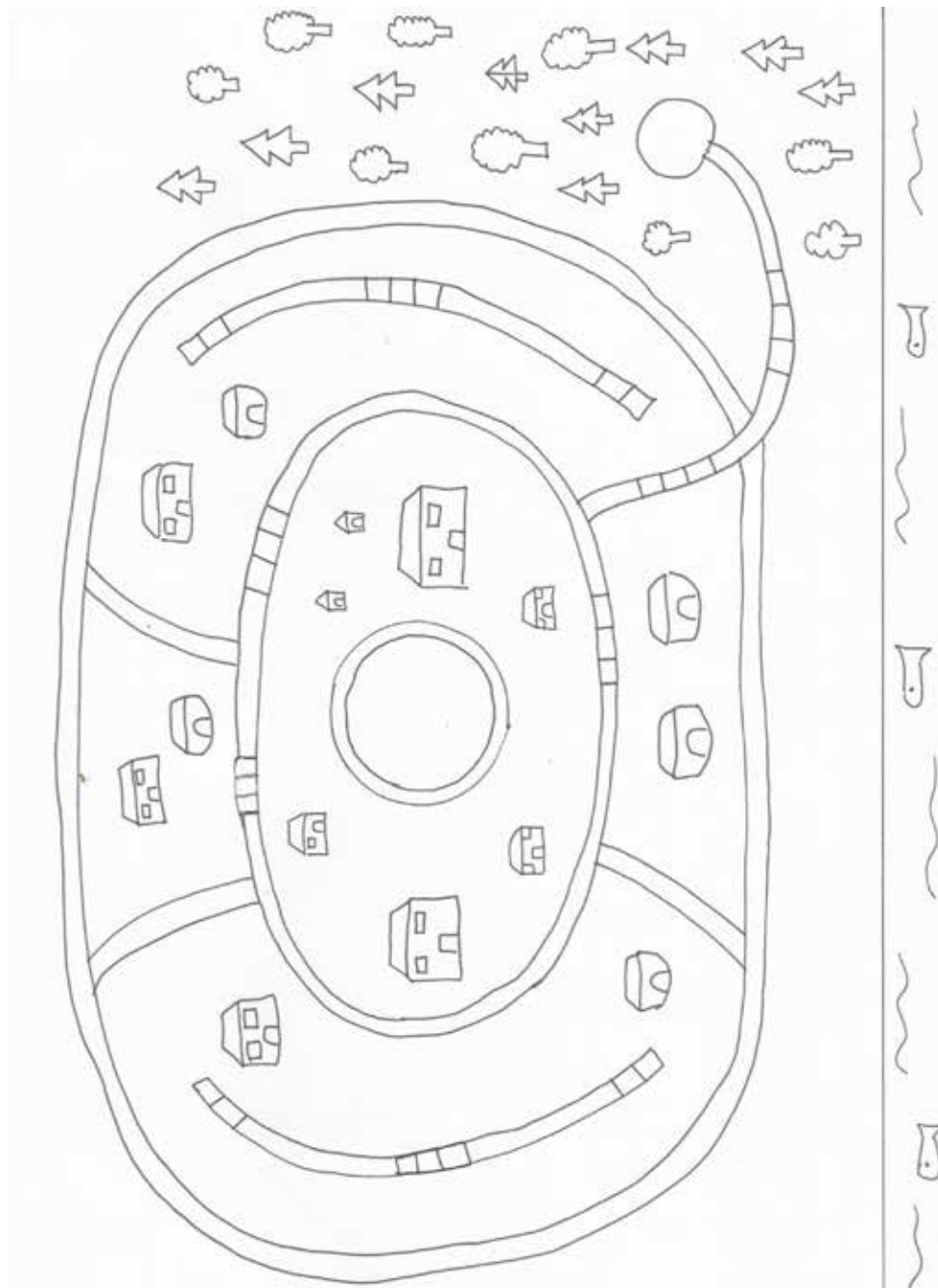
Znaleziska archeologiczne z grodziska w Sypniewie można obejrzeć w Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce².

¹ http://www.powiat-makowski.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=308&strona=18&sub=203&subsub=209

² Długolecka R., Olkowska Z., Sypniewo. Znasz ty nasze dzieje?, Sypniewo 2013, s.17-31.

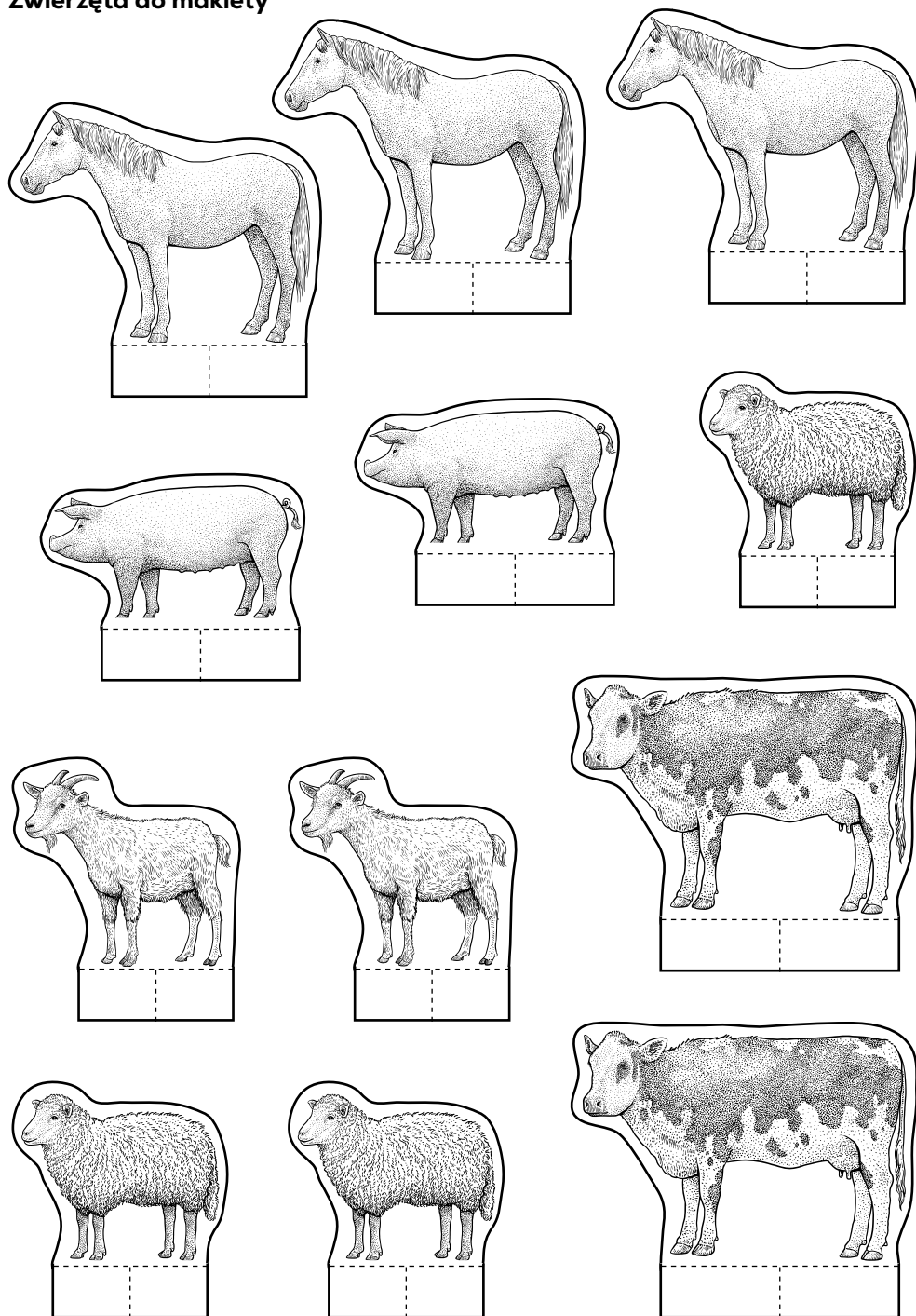
Załącznik nr 6.

Karta pracy

Załącznik nr 7.

Zwierzęta do makiety

Załącznik nr 8.

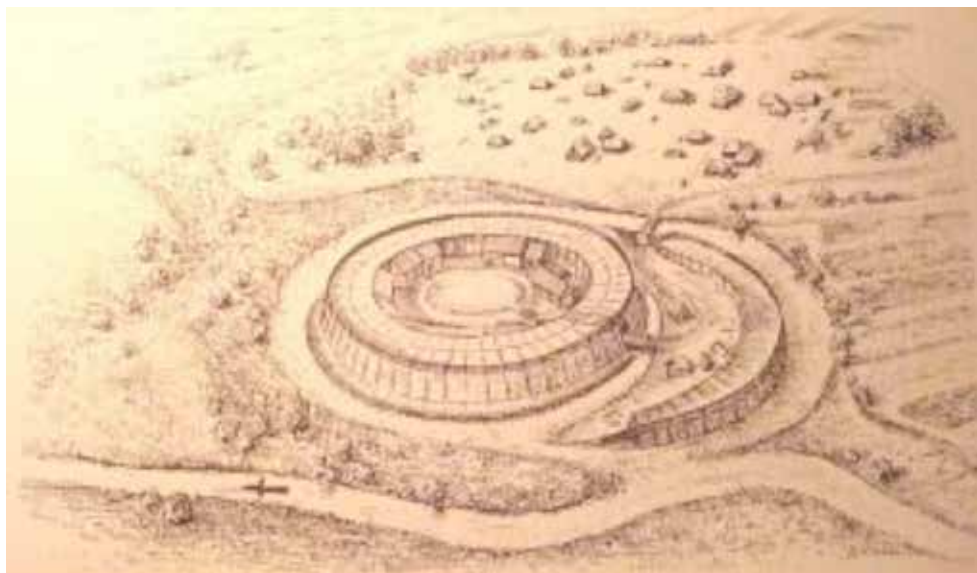
Przykładowa makieta

Załącznik nr 9.

Sypniewo – rysunkowa rekonstrukcja kompleksu osadniczego z X w.

Widok z lotu ptaka od zachodu (projekt F. Biermann, rys. B. Fischer)

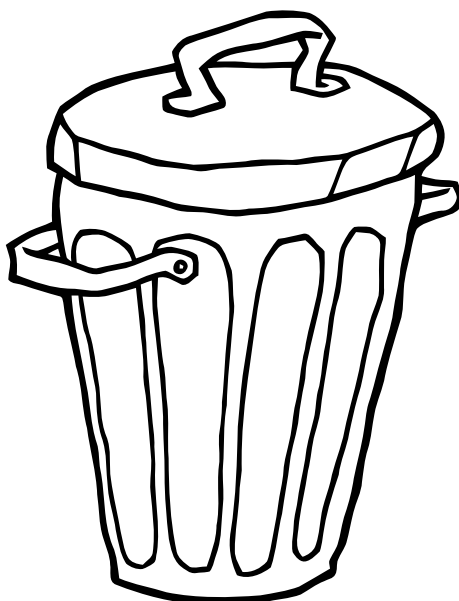
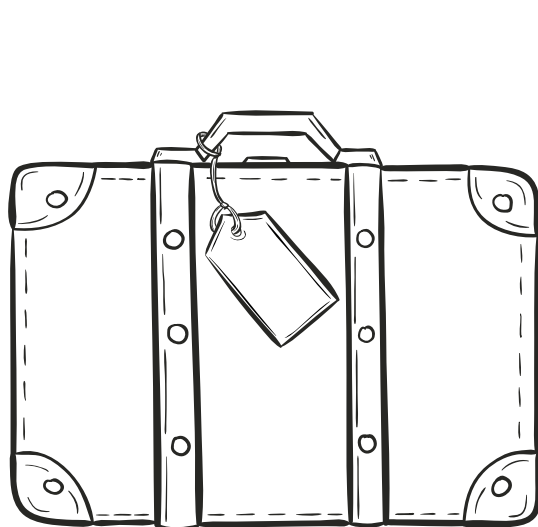

Załącznik nr 10.

Przykładowy projekt grodziska (zbudowanego z kolorowych kubeczków)

Załącznik nr 11.

Załącznik nr 12.

Kod QR

